

Bringing the Commentaries on the Geneva Conventions and their Additional Protocols into the twenty-first century

وارد کردن تفاسیر کنوانسیون‌های ژنو و پروتکل‌های الحاقی آن به قرن بیست و یکم^۱

ژان ماری هنکارت^۲

ژان ماری هنکارت، مشاور حقوقی بخش حقوقی کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ و رئیس پروژه‌ی به‌رسانی تفاسیر کنوانسیون‌های چهارگانه‌ی 1949 ژنو و پروتکل‌های الحاقی 1977 می‌باشد.

*****

چکیده

تفاسیر کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ درباره‌ی کنوانسیون‌های چهارگانه‌ی ژنو به دهه‌ی 1950 بازمی‌گردد و موارد مربوط به پروتکل‌های الحاقی 1977 در دهه‌ی 1980 نوشته شده‌اند. از زمانی که تفاسیر اصلی منتشر شده‌اند، کنوانسیون‌ها و پروتکل‌ها در مرحله‌ی آزمایش قرار گرفته‌اند و عمل مطابق با کاربرد و تفسیر آن‌ها به شکل قابل توجهی توسعه یافته است. به منظور جذب این تحولات جدید، در حال حاضر پروژه‌ی مهم کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ برای به‌روزرسانی تفاسیر این شش معاهده، به خوبی در جریان است. هدف این طرح کمک به درک بهتر و احترام به حقوق بین‌الملل بشردوستانه می‌باشد. در نهایت، این پروژه به دنبال افزایش حمایت از قربانیان در درگیری‌های مسلحانه است.

مقدمه

کنوانسیون‌های چهارگانه‌ی ژنو 1949 و پروتکل‌های الحاقی آن در سال 1977، ستون فقرات حقوق بین‌الملل بشردوستانه را تشکیل می‌دهند. این معاهدات حاوی بسیاری از قواعد اساسی حقوق بین‌الملل بشردوستانه در رابطه با محافظت از غیرنظامیان، پرسنل پزشکی و مذهبی و سایر افراد از کار افتاده است. در حالی که بیش از 80٪ کشورهای جهان، دولت عضو پروتکل‌های الحاقی 1977 می‌باشند، کنوانسیون‌های ژنو از یک تبعیت جهانی بهره‌مند هستند.^۳

¹ برگردان به فارسی: نرگس انصاری

² Jean-Marie Henckaerts

³ کنوانسیون‌های ژنو 195 دولت عضو، پروتکل اول الحاقی در مورد مخاصمات مسلحانه‌ی بین‌المللی 173 دولت عضو و پروتکل دوم الحاقی در مورد مخاصمات مسلحانه‌ی غیربین‌المللی 167 دولت عضو دارند. www.icrc.org/ihl

پس از تصویب کنوانسیون‌های ژنو در سال 1949، کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ اقدام به نگارش تفاسیر مفصل در مورد هر یک از مواد نمود. این امر منجر به انتشار تفاسیر بر هر یک از کنوانسیون‌های چهارگانه به زبان انگلیسی و فرانسه، تحت سردبیری ژان پیکته، بین سال‌های 1952 و 1960 شد.⁴ به همین ترتیب، زمانی که پروتکل‌های الحاقی در سال 1977 به تصویب رسیدند، وکلای کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ شروع به نوشتن تفاسیر بر روی هر یک از پروتکل‌ها نمودند. ابتدا در سال 1986، تفاسیر به زبان فرانسه و سپس در سال 1987 به زبان انگلیسی منتشر شد.⁵ صلیب سرخ این کار را به موجب نقش خود به عنوان حافظ و مروج حقوق بین‌الملل بشردوستانه به عهده گرفت. این نقش - به ویژه تعهد صلیب سرخ به تلاش برای درک و اشاعه‌ی دانش حقوق بین‌الملل بشردوستانه قابل اجرا در درگیری‌های مسلحانه⁶ - در اساسنامه‌ی صلیب سرخ و هلال احمر شناخته شده است. همچنین این کار پیرو وظیفه‌ی صلیب سرخ برای «انجام وظایف لازم متعهد به آن تحت کنوانسیون‌های ژنو» و «تلاش برای کاربرد متعهدانه‌ی حقوق بشردوستانه‌ی قابل اجرا در مخاصمات مسلحانه» می‌باشد.⁷ در بسیاری از موارد، صلیب سرخ نمی‌تواند این وظایف را بدون تفسیر معاهدات اساسی حقوق بشردوستانه که متضمن دستور کار این کمیته هستند، انجام دهد. این موارد در قلب کارهای روزانه‌ی سازمان قرار گرفته‌اند.

در طول سالیان، تفاسیر کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ به عنوان تفاسیر اساسی و مورد احترام کنوانسیون‌های ژنو و پروتکل‌های الحاقی آن‌ها شناسایی شده‌اند. تفاسیر اصلی در درجه‌ی اول بر روی تاریخ مذاکرات

پروتکل سوم الحاقی در سال 2005 در مورد نشان جدید یعنی کریستال قرمز به تصویب رسید. پروژه‌ی فعلی با پروتکل 2005 کاری ندارد چرا که تفاسیر این معاهده به تازگی منتشر شده است.

See Jean-François Quéguiner, 'Commentary on the Protocol additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949, and relating to the Adoption of an Additional Distinctive Emblem (Protocol III)', in *International Review of the Red Cross*, Vol. 89, No. 865, 2007, pp. 175-207, available at: www.icrc.org/eng/resources/documents/article/review/review-865-p175.htm.

⁴ Jean S. Pictet, with contributions by Frédéric Siordet, Claude Pilloud, Jean-Pierre Schoenholzer, René-Jean Wilhelm, and Oscar M. Uhler, *Geneva Convention I: Commentary*, ICRC, Geneva, 1952 (French original and English); Jean S. Pictet, with the cooperation of Rear-Admiral M. W. Mouton (Netherlands), with contributions by Frédéric Siordet, Claude Pilloud, Jean-Pierre Schoenholzer, René-Jean Wilhelm, and Oscar M. Uhler, *Geneva Convention II: Commentary*, ICRC, Geneva, 1959 (French) and 1960 (English); Jean de Preux, with contributions by Frédéric Siordet, Claude Pilloud, Henri Coursier, René-Jean Wilhelm, Oscar M. Uhler, and Jean-Pierre Schoenholzer, *Geneva Convention III: Commentary*, ICRC, Geneva, 1958 (French) and 1960 (English); Oscar M. Uhler, Henri Coursier, Frédéric Siordet, Claude Pilloud, Roger Boppe, René-Jean Wilhelm, and Jean-Pierre Schoenholzer, *Geneva Convention IV: Commentary*, ICRC, Geneva, 1956 (French) and 1958 (English).

⁵ ICRC, *Commentary on the Additional Protocols of 8 June 1977 to the Geneva Conventions of 12 August 1949*, ICRC and Martinus Nijhoff, Geneva, 1987: *Additional Protocol I (and Annex I): Commentary* by Claude Pilloud, Jean de Preux, Yves Sandoz, Bruno Zimmermann, Philippe Eberlin, Hans-Peter Gasser, and Claude F. Wenger; *Additional Protocol II: Commentary* by Sylvie-S. Junod. Both Commentaries were prepared under the editorship of Yves Sandoz, Christophe Swinarski, and Bruno Zimmermann.

⁶ Statutes of the Red Cross and Red Crescent Movement, 1986, Art. 5(2)(g). On the ICRC's role in the interpretation of international humanitarian law, see also François Bugnion, *The International Committee of the Red Cross and the Protection of War Victims*, ICRC and MacMillan, Geneva, 2003, pp. 914-922.

⁷ Statutes of the Red Cross and Red Crescent Movement, 1986, Art. 5(2)(c).

کنوانسیون‌ها و پروتکل‌ها و رویه‌ی پیشین استوار بوده است. غالباً آن‌ها چشم‌اندازی تاریخی و توضیحی در مورد مراحل عمده‌ی توسعه‌ی این قواعد فراهم می‌کنند. در این رابطه، آن‌ها تا حد زیادی مرتبط باقی می‌مانند.

نیاز به به‌روزرسانی تفاسیر

با گذشت زمان و توسعه‌ی رویه، به روزرسانی تفاسیر اصلی ضروری است. روزآمد کردن به دنبال انعکاس تجربه‌ی به دست‌آمده از اجرای کنوانسیون‌ها و پروتکل‌ها در طول دهه‌ها از زمان تصویب آن‌ها است؛ این کار در حالی انجام می‌شود که عناصری از تفاسیر اصلی که هنوز مرتبط هستند حفظ می‌شوند. هدف، اطمینان از انعکاس واقعیت معاصر و تفسیر حقوقی در نسخه‌های جدید تفاسیر است.

به عنوان مثال در ماده 1 مشترک کنوانسیون‌های ژنو آمده است، «طرفین معظم متعهد متعهد می‌شوند که کنوانسیون حاضر را در هر شرایطی اجرا نموده و اجرای آن را تضمین نمایند.» اجرای تعهد «تضمین رعایت» حقوق بشردوستانه، از دهه‌ی 1950 به طور چشمگیری گسترش یافته و عمل فعلی در این حوزه به وضوح نشان می‌دهد که این تعهد به دو دسته‌ی مخاصمات مسلحانه‌ی بین‌المللی و غیربین‌المللی توسعه یافته است. نیاز است که تفاسیر روزآمد شده این مفهوم را به دست آورده و ارائه دهد.

به علاوه، ماده 3 مشترک که قابل اجرا در درگیری‌های مسلحانه‌ی غیربین‌المللی است، در دهه‌های گذشته به علت شیوع این نوع درگیری نظامی، به ماده‌ی مرکزی تبدیل شده است. زمانی که بیش از 60 سال پیش این ماده تصویب شد، هیچ‌گونه ضمانت جزایی بین‌المللی برای نقض این ماده پیوست نشد و تقریباً هیچ مطالعه‌ی موردی حقوقی بین‌المللی که ممنوعیت‌های این ماده را تفسیر کند به هنگام تهیه‌ی پیش‌نویس تفاسیر در دسترس نبود. با این حال، امروزه تحت تأثیر پیشرفت‌ها و رویه‌های بعدی در حقوق بین‌الملل، مشخص شد که نقض جدی ماده‌ی 3 مشترک، مانند قتل، شکنجه و گروگان‌گیری در درگیری‌های مسلحانه‌ی غیربین‌المللی، جنایت جنگی محسوب می‌شوند. در نتیجه، عناصر این جنایات و ممنوعیت ضمنی آن‌ها در ماده‌ی 3 مشترک در دهه‌های اخیر، در قوانین موردی دیوان و دادگاه‌های کیفری بین‌المللی و همچنین محاکم داخلی، تفسیر و تصریح شده است. نیاز است که تفاسیر به روزرسانی شده، این تحولات را در نظر بگیرند.

مثال دیگر مربوط به حوزه‌ی فعالیت‌های بشردوستانه‌ای است که در آن، کنوانسیون‌ها مقرر می‌کنند که هم کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ و هم «هر یک از سازمان‌های بشردوستانه‌ی بی‌طرف»، می‌توانند چنین فعالیت‌هایی را انجام دهند. امروزه در مورد ضرورت کسب رضایت هر یک از طرفین درگیری به منظور دسترسی به مناطق جنگی، و به ویژه در رابطه با ممنوعیت امتناع خودسرانه از چنین رضایتی، مباحث زیادی وجود دارد.

نیاز است که تفاسیر به روز، چنین مباحثی را منعکس کرده و هر گونه نقصی که مشاهده شده است را ارائه دهند.

تفاسیر به روز شده

به منظور جذب چنین تحولاتی در حقوق و رویه، در حال حاضر، پروژه‌ی عظیم صلیب سرخ برای به روزرسانی تفاسیر به خوبی در حال اجرا است. هدف نهایی، کمک به توجه و حفاظت بهتر از قربانیان در مخاصمات مسلحانه است. نسخه‌ی به‌روز، قالب فعلی تفاسیر را، که همان تفسیر ماده به ماده‌ی هر یک از مواد کنوانسیون‌های ژنو و پروتکل‌های آن‌ها است، حفظ می‌کند. نسخه‌ی جدید، ارجاعات بسیاری را به رویه، مطالعه‌ی حقوقی موردی و ادبیات دانشگاهی در بردارد که مطالعات و تحقیقات بعدی را تسهیل می‌کند. به علاوه، ارجاعات متقابل دقیق ارائه شده، یافتن مواد مرتبط را آسان می‌کنند.

تحقیق و نگارش تفاسیر

تفاسیر به روز شده، به‌وسیله‌ی حقوق‌دانان صلیب سرخ و هم‌چنین همکاران بیرون از کمیته، پیش‌نویس خواهند شد. با وجود این که قالب نهایی، تفسیر ماده به ماده خواهد بود، تحقیق و نگارش موضوع به موضوع - و نه ماده به ماده، کنوانسیون به کنوانسیون و یا پروتکل به پروتکل - خواهد بود. لازم است در سرتاسر تفاسیر انسجام حفظ شود چرا که موضوعات بسیاری با یک و یا چند ماده از یک یا چند کنوانسیون و پروتکل در ارتباط است. به عنوان مثال، مواد مربوط به افراد زخمی و بیمار و کشتی شکسته در کنوانسیون اول، دوم و چهارم ژنو و پروتکل‌های اول و دوم پیدا می‌شود. در نتیجه، تهیه‌ی تفاسیر این مواد نیازمند شیوه‌ای هماهنگ است. دیگر موضوعات از این دست عبارت‌اند از کودکان، اشخاص گم شده، اعاده‌ی پیوند خانوادگی، کمک‌های بشردوستانه و علائم متمایز صلیب سرخ و هلال احمر. این روش امکان مرور بهتر مباحث مربوطه، سازگاری بین تفاسیر مرتبط و روشی موثرتر برای اجرای تحقیق و نگارش موضوعی را فراهم می‌کند.

تحقیقات این پروژه منابع مختلف مرتبط با اجرا و تفسیر معاهدات در دهه‌های اخیر را بازرسی می‌کند؛ این منابع شامل کتابچه‌ی راهنمای نظامی، قوانین ملی و مطالعه‌ی موردی حقوقی و هم‌چنین نظر آکادمیک و حتی تجربه‌ی میدانی صلیب سرخ می‌باشد. به علاوه، هیأت تحقیق با وکلای حرفه‌ای مشورت می‌کنند.

همچنین پروژه از پایگاه اطلاعاتی قواعد عرفی کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ، به ویژه عملکرد دولت با توجه به اجرا و تفسیر حقوق بین‌الملل بشردوستانه استفاده می‌کند.^۸

همچنین آن‌جا که لازم است تحولات مربوط به حوزه‌های حقوق بین‌الملل مانند حقوق کیفری بین‌المللی و حقوق بشر مورد نظر قرار می‌گیرند. زمانی که کنوانسیون‌های ژنو به تصویب رسیدند، شاخه‌ی حقوق بین‌الملل هنوز در مراحل ابتدایی خود بودند و در سال‌های اخیر به طرز قابل توجهی پیشرفت داشته‌اند. تعامل شاخه‌های مذکور حقوق بین‌الملل با حقوق بشردوستانه باعث می‌شود تا تفاسیر به روز شده این منابع را در نظر بگیرند.

روند بررسی تفاسیر

تمام پیش‌نویس‌های تفاسیر برای بررسی در اختیار گروهی از نویسندگان تفسیر بر روی کنوانسیون خاص (کمیته‌ی مطالعه) قرار می‌گیرند. پس از بررسی پیش‌نویس تفسیر توسط کمیته‌ی مطالعه، نوبت به کمیته‌ی ویراستاری که متشکل از وکلای ارشد صلیب سرخ و بیرونی است، می‌رسد. در نهایت پیش‌نویس توسط مجموعه‌ای منتخب از محققان و وکلای حرفه‌ای دخیل در تفسیر و اجرای حقوق بین‌الملل بشردوستانه به دقت مورد بازبینی قرار می‌گیرد. مراحل متعدد بررسی به دنبال اطمینان از این موضوع هستند که تفاسیر به روز شده، واقعیت‌های جاری و تفاسیر حقوقی را با دقت هرچه ممکن‌تر، منعکس کنند.

انتشار و اشاعه‌ی تفاسیر

تفاسیر به روز شده به آسانی و به طور گسترده‌ای در دسترس خواهند بود. علاوه بر متن چاپ شده، نسخه‌ی آنلاین رایگان بر روی سایت صلیب سرخ، مانند تفاسیر اصلی فعلی، در دسترس قرار گرفته‌اند.^۹ نسخه‌ی الکترونیکی جستجو در اسناد را تسهیل می‌کند.

پیش‌بینی می‌شود که جدول زمانی موقت انتشار تفاسیر به روز شده بر روی کنوانسیون اول ژنو، در سال 2015، کنوانسیون دوم، سال 2016، کنوانسیون سوم، سال 2017، کنوانسیون چهارم در سال 2018 و پروتکل‌های اول و دوم تا پایان سال 2019 منتشر گردد. این جدول زمانی بایستی مورد تأیید قرار بگیرد.

⁸ See www.icrc.org/customary-ihl.

⁹ See www.icrc.org/applic/ihl/ihl.nsf/vwTreaties1949.xsp.

نتیجه

تفاسیر به روز شده به دنبال تهیه‌ی تحقیقات مناسب و تفاسیر به روز از کنوانسیون‌های ژنو و پروتکل‌های الحاقی آنها می‌باشند. صلیب سرخ، به عنوان حافظ و مروج حقوق بین‌الملل بشردوستانه، نیازمند کسب اطمینان از این مورد است که تفاسیر مربوط به معاهدات اصلی حقوق بشردوستانه به روز باقی بمانند. هم‌زمان، به هنگام به‌روزرسانی تفاسیر، صلیب سرخ با کارشناسان خارج از این کمیته از طریق تحقیق و نگارش و همچنین بررسی‌های محققان و وکلای حرفه‌ای، ارتباط برقرار می‌کند.

هدف کلی از به‌روزرسانی، کمک به انتشار گسترده‌تر و وضوح بیشتر محتوای کنوانسیون‌های ژنو و پروتکل‌های آن و نهایتاً، توجه و حفاظت بهتر از قربانیان در مخاصمات مسلحانه است.